

Tid för familjen

Familjepolitiskt program antaget av
partifullmäktige

11 maj 2012

Kristdemokraterna

Innehåll

FÖRORD	3
INLEDNING OCH SAMMANFATTNING	4
FAMILJEPOLITISKA MÅL OCH GRUNDVÄRDEN	6
FAMILJER ÄR OLIKA	7
FAMILJEPOLITISKA MÅL	7
DE FÖRSTA ÅREN – EN BARNTIDSREFORM	8
<i>Om vårdnadsbidraget</i>	9
<i>Förslag: Fler dagar och ökad flexibilitet i föräldraförsäkringen – fritt uttag i tre år</i>	10
<i>Förslag: Reformerad barnomsorgsavgift – ersättning för egna barn</i>	12
<i>Förslag: Gravitetstid för ökad trygghet i väntans tider</i>	13
<i>Förslag: Delad premiepension för makar med barn under 12 år</i>	14
FÖRBÄTTRAD KVALITET I BARNOMSORGEN	15
<i>Förslag: Mindre barngrupper – kommunala tak för barngruppernas storlek</i>	16
<i>Förslag: Oberoende kvalitetsuppföljning och öppna jämförelser</i>	16
<i>Förslag: Kortare vistelsetider – översyn av maxtaxan</i>	17
FAMILJER MED SVAG EKONOMI	18
<i>Förslag: Höjt golv i föräldraförsäkringen</i>	20
FÖRÄLDRAANSVAR NÄR FÖRÄLDRARNA INTE LEVER TILLSAMMANS	20
<i>Förslag: Bättre stöd för att komma överens om ekonomiska frågor som rör barnet</i>	21
<i>Förslag: Båda föräldrarna ska kunna få barnbidrag</i>	22
<i>Förslag: Mer aktuellt belopp för beräkning av den underhållsskyldiges återbetalningsbelopp</i>	23
<i>Förslag: Förbättrade villkor för umgängesföräldrar</i>	23
<i>Förslag: Vårdbidrag till båda föräldrarna när de lever isär</i>	24
<i>Förslag: Utred dubbel folkbokföring</i>	24

Förord

Vid Kristdemokraternas riksting 2011 beslutades att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att arbeta fram ett förslag till nytt familjepolitiskt program. Arbetsgruppen presenterade sitt förslag till förnyad familjepolitik i februari 2012. Förslaget har remissbehandlas inom partiet.

Föreliggande familjepolitiskt program är antaget av partifullmäktige den 11 maj 2012.

Inledning och sammanfattning

Familjen är den viktigaste gemenskapen i samhället och den behövs för att människor ska kunna växa och må bra. Den behövs för att barnen ska få omsorg och fostran i en kärleksfull miljö. När familjen fungerar är det en tillitsfull gemenskap som skänker trygghet och stabilitet i en ständigt föränderlig omvärld. Fungerar inte familjen som en trygg bas fungerar inte heller samhället.

Kristdemokratisk familjepolitik syftar till att stödja familjerna, möjliggöra mer tid för barnen och att öka familjernas frihet. Kristdemokraterna vill därför ge fler valmöjligheter för familjer att välja den livsstil och barnomsorgsform som passar dem och deras barn bäst. En förbättrad kvalitet i förskolan, inte minst genom mindre barngrupper, är också en viktig del i utvecklingsarbetet.

För att öka valfriheten och rättvisan i barnomsorgen föreslås en barntidsreform bestående av två delar.

1. **Utbyggd föräldraförsäkring med möjlighet till friare uttag i tre år.** De begränsningar som finns i regelverket idag bör tas bort och inkomstskyddet bör förlängas till tre år. Rätten till tjänstledighet på heltid för att vara hemma med barnen bör utvidgas så att båda föräldrarna har rätt till tjänstledighet på heltid tills barnet fyller 3 år. Alla dagar ska fritt kunna överlåtas mellan föräldrarna, de s.k. pappa- och mammamånaderna bör därför avskaffas. Golvet i föräldraförsäkringen bör höjas, vilket kommer de familjer med sämst ekonomi tillgodo. Grund- och lägstanivån bör därför höjas från 180 till 250 kr per dag. Antalet föräldrapenningdagar föreslås öka med 30. Det skulle underlätta för föräldrar, som vill vara hemma lite längre med sina barn, att låta barnen börja på förskolan eller annan offentligt finansierad barnomsorg vid den tidpunkt föräldrarna själva finner lämplig.
2. **Barnomsorgspeng för egna barn.** Barnomsorgspeng finns sedan 1 juli 2009. Syftet med barnomsorgspengen är att öka föräldrarnas valfrihet och möjlighet att välja olika former av pedagogisk verksamhet för sina barn. Föräldrar bör också kunna få barnomsorgspeng för omsorg om enbart egna barn i hemmet. Barnomsorgspengen betraktas som inkomst och beläggs med inkomstskatt och sociala avgifter. Därmed får de föräldrar som nyttjar barnomsorgspeng del av samhällets skyddsnet, exempelvis vid sjukdom. Det föreslås inget fast tak på barnomsorgspengen, utan nivån på ersättningen bör som idag beslutas av kommunen och vara relaterad till den genomsnittliga kostnaden för ett barn i pedagogisk omsorg. Enligt vårt förslag skulle nivån i genomsnitt ligga på cirka 6 500 kr per månad och barn innan skatt.

Barntidsreformens två delar ökar småbarnsfamiljernas makt över sina egna liv. På sikt innebär förslagen att nuvarande vårdnadsbidrag spelar ut sin roll. Men dagens regelverk kring vårdnadsbidrag ska inte avskaffas eller på något sätt försämrats innan det finns alternativ på plats som ger minst samma grad av valfrihet för Sveriges småbarnsföräldrar.

Vidare föreslås att det införs en generell graviditetspeng under den sista månaden i graviditeten i syfte att öka tryggheten för gravida kvinnor. Av jämställdhetsskäl bör grundregeln för makar med gemensamma barn vara att makarnas totala årligen intjänade premiepension automatiskt delas lika mellan dem så länge de har barn som inte fyllt tolv år.

Av de lyssnarsamtal och enkätundersökningar som genomförts framgår att oron för kvaliteten i barnomsorgen är stor hos föräldrarna. Det behövs åtgärder för att ytterligare förbättra kvaliteten i förskolan. Därför föreslås att det ska vara obligatoriskt för varje kommun att fatta beslut om maxtak för barngruppernas storlek utifrån Skolverkets rekommendationer samt att det införs en oberoende kvalitetsuppföljning av förskolan. Det är vidare viktigt att föräldrar kan få tillgång till öppna jämförelser av förskolornas kvalitet. Förskolan behöver också garanteras tillräckliga resurser. Maxtaxans utformning bör ses över med målet att koppla avgiften till vistelsetiden samt att avgiftstaket anpassas till kostnadsutvecklingen i förskolan så att de med relativt höga inkomster betalar en högre andel av barnomsorgskostnaden. Vidare föreslås att staten bidrar med stimulanspengar för system för in- och utcheckning i förskolan.

För familjer med svag ekonomi bör inriktningen på den generella politiken vara att förbättra barnfamiljernas ekonomi genom bättre möjligheter för eget arbete och sparande, exempelvis genom skattesänkningar. I den mån de ekonomiska stöden ska höjas bör de stöd prioriteras som riktar sig till de sämst ställda barnfamiljerna.

Många barn med särlevande föräldrar skulle få betydligt bättre ekonomisk standard om föräldrarna samarbetade bättre i ekonomiska frågor som rör barnet. Därför bör alla föräldrar som separerar erbjudas samarbetsamtal där även ekonomiska frågor berörs. Föräldrar som vill använda sig av underhållsstöd ska först kunna visa att de försökt nå en frivillig överenskommelse sinsemellan genom kommunens samarbetsamtal eller på liknande sätt. Vidare bör barnbidraget delas lika mellan föräldrarna i de fall barnet bor växelvis. Vi föreslår också bättre villkor för umgängesföräldrar samt att båda föräldrarna ska kunna få vårdbidrag för ett sjukt eller funktionshindrat barn som bor växelvis.

Familjepolitiska mål och grundvärden

Familjen är den viktigaste gemenskapen i samhället. Den behövs för att människor ska kunna växa och må bra. Den behövs för att barnen ska få omsorg och fostran i en kärleksfull miljö. När familjen fungerar är det en tillitsfull gemenskap som skänker trygghet och stabilitet i en ständigt föränderlig omvärld. Fungerar inte familjen som en trygg bas fungerar inte heller samhället.

Barn som växer upp i en trygg familjegemenskap får i allmänhet goda förutsättningar att klara livets utmaningar. Naturligtvis finns det inga garantier för att allt ska gå väl bara för att man vuxit upp i en väl fungerande familj men sannolikheten ökar betydligt.

Barn i familjer fyllda av konflikter, uppbrott, våld och missbruk går i allmänhet en mycket tuffare framtid tillmötes. Familjen som kan, och bör, vara en styrka och tillgång i livet blir istället en belastning som måste hanteras. Dessa barn söker sig lätt till andra gemenskaper för att finna trygghet och sammanhang. Många av dessa gemenskaper, såsom kriminella gäng och destruktiva subkulturer, är nedbrytande och skadliga både för barnet och för samhället i stort.

Familjen är en gemenskap som vilar på vissa normer, värden och dygder. För att en familj ska fungera krävs att dess medlemmar arbetar för ett gemensamt mål och visar en grundläggande respekt för värden som trohet, kärlek, ansvar, generositet och jämlikhet.

I en tid då det individuella självförverkligandet framhålls som livets yttersta mål kan familjeidealerna av vissa upplevas som provocerande. Men kritiken mot familjen är inte ny. Filosofer, revolutionärer och politiker med ambitioner att stöpa om hela samhället efter deras idéer och principer har alltid betraktat familjen som ett problem. För dem är det problematiskt att föräldrarna uppfostrar barnen utifrån sina egna värderingar, inte efter tyckarnas teoretiska system. I detta avseende går det en röd tråd från Platon, Rousseau, Marx, Alva Myrdal, Gudrun Schyman och till dagens socialistiska och liberala motståndare mot valfrihet i barnomsorgen.

Det förekommer många märkliga argument i debatten om familjen. Många debattörer, främst på vänsterkanten, tar exempel på övergrepp, våld och kränkningar inom familjen till intäkt för att familjen är en förtryckande institution som bör avskaffas eller styras. Mistaget de gör är att inte se familjens nödvändiga och positiva roll. De resonerar lika enfaldigt som den som vill avskaffa skolan för att det där förekommer mobbning.

Familjen svarar mot grundläggande mänskliga behov. Politikens uppgift är att stödja och förvalta de värden och förutsättningar som bidrar till att familjen kan fungera som en positiv gemenskap för dess medlemmar och därmed för samhället i helhet.

Familjer är olika

Familjer ser olika ut. Den vanligaste formen av barnfamilj består av mamma, pappa och deras gemensamma barn. Det är en familjeform som väldigt många vuxna vill leva i och som också visat sig vara bra för barnen. Det är en familjeform som varit hållbar över tid. Det finns all anledning för samhället att bekräfta värdet av denna familjetyp genom att underlätta för alla som vill bilda och hålla ihop i det som brukar kallas en kärnfamilj.

Men det finns också andra familjeformer. Familjer bestående av ensamstående föräldrar med barn, särlevande föräldrar som delar på ansvaret för barnen, ombildade familjer och så kallade regnbågsfamiljer. För många är flera generationer det som alltid räknas in i familjebegreppet. Far- och morföräldrar kan vara mycket delaktiga och viktiga i sina barnbarns uppväxt. Det finns en mångfald av familjetyper eftersom människor är olika och har olika egenskaper, erfarenheter och önskemål – men alla har vi behov av nära och kärleksfull gemenskap. Olika familjer fyller i allt väsentligt samma funktion, de delar i mycket samma vardagsproblem och det är inte familjeformen som avgör föräldrarnas ambition och förmåga att ge barnen en god uppväxt.

När det gäller lagar och regelverk på familjepolitikens område anser Kristdemokraterna att det är barnens behov och rätt till sina föräldrar som ska vara utgångspunkten. I en kärnfamilj bestående av mamma, pappa och gemensamma barn finns alla familjerelationer inom samma enhet. Det är detta som gör denna familjetyp unik. Gemensamt för övriga familjetyper är att minst ett av barnen har relationer till biologiska föräldrar utanför hushållet. Dessa relationer måste lagstiftningen ta hänsyn till så att man så långt som möjligt säkerställer barnets rätt till båda sina föräldrar och till sitt ursprung. Det är detta som är innebörden i Barnkonventionens artikel sju där det står att barnet, så långt det är möjligt, har rätt att få vetskap om sina föräldrar och bli omvårdad av dem.

Familjepolitiska mål

Förslag:

- **Familjepolitiken ska stödja familjen**

Familjen är den grundläggande gemenskapen i samhället och därför ska familjebildning, barnafödande och familjesammanhållning underlättas och uppmuntras. Familjens integritet ska respekteras och föräldraansvaret ska tydliggöras och uppmuntras, även efter en eventuell separation.

- **Familjepolitiken ska möjliggöra mer tid för barnen**

Anknytning, omsorg, gemenskap och fostran kräver tid. Föräldrar behöver bättre förutsättningar för att kombinera arbete och familjeliv. Men det ska också vara möjligt att prioritera mer tid för barnen. Det handlar om skattesystemets utformning, stödet till olika barnomsorgsformer och möjligheterna för köp av olika typer av hushållstjänster

- **Familjepolitiken ska öka familjernas frihet**

Familjer ser olika ut och har olika förutsättningar. Barn har olika behov och föräldrar har olika önskemål och gör olika prioriteringar. Det är föräldrarna som har det primära ansvaret att avgöra vad som är bäst för deras barn och deras familj, inte staten eller kommunen. Valfrihet, flexibilitet och rättvisa är ledord för vår familjepolitik, inte minst när det gäller föräldraförsäkringen och synen på olika barnomsorgsformer.

- **Familjepolitiken ska bidra till en trygg familjeekonomi**

Grunden för en familjs ekonomiska trygghet är föräldrars eget arbete och sparande. Familjepolitiken ska vara stödjande, skapa ekonomiska förutsättningar för mer tid för barnen och bidra till ekonomisk rättvisa mellan olika barnomsorgsformer. Men den ska inte undergräva föräldrarnas ansvar att genom eget arbete sörja för familjens försörjning.

- **Familjepolitiken ska bidra till förbättrad kvalitet i barnomsorgen**

Det är barnens behov och rättigheter som är grunden för barnomsorgen. Målet för förskolan och den pedagogiska omsorgen bör vara att möta varje barns behov av trygg omsorg, stimulans, lek, gemenskap och utveckling. Målet för oss är att föräldrarna ska kunna välja den omsorg som är bäst för deras barn samt att den omsorg som finansieras offentligt håller högsta kvalitet.

De första åren – en barntidsreform

Ett nyfött barn är hjälplöst, helt beroende av föräldrarnas omsorg för sin egen överlevnad. I takt med att barnet växer klarar hon av alltmer själv, beroendet avtar successivt, men föräldrarna behöver finnas aktivt närvarande i barnens liv under många år. Inte minst under tonåren när barnet ska frigöra sig för att som vuxen stå på egna ben.

Grunden för en persons utveckling läggs under de första levnadsåren. Tillsammans med det genetiska arvet präglar de åren vårt sätt att fungera socialt och vår förmåga att relatera till andra människor för resten av livet. Barn som får möjlighet till en trygg anknytning till sina föräldrar och som kan lita på att de finns där till tröst och hjälp i svåra eller skrämmande situationer, har som vuxna lättare att komma nära andra människor och fungera bra i långvariga relationer.¹

Enligt studier har drygt 30 procent av alla svenska barn en otrygg anknytning till sina föräldrar.² Det betyder inte att de är på väg in i psykisk ohälsa, men det är en faktor som ökar risken. En otrygg anknytning under barnåren kan bidra till att en person som vuxen får svårare att hantera andra livskriser.

Att utveckla en trygg anknytning mellan förälder och barn tar tid, och måste få ta tid. Under den period i livet då man har små barn måste därför omsorgen om dem få vara den primära uppgiften. Därför är det viktigt att värna en generös och flexibel föräldraförsäkring. Det är också viktigt att värna en kultur på arbetsmarknaden där det är accepterat att småbarnsföräldrar är hemma på heltid, eller går ner i arbetstid, för att ta hand om sina barn.

Kulturen på arbetsmarknaden och arbetsgivarnas syn på föräldraskap, barn och familj är avgörande för föräldrarnas möjligheter att möta sina barns behov. Sverige står sig relativt väl i det avseendet och det är av stor vikt att slå vakt om ett familjevänligt arbetsliv. Samtidigt återstår en del innan mammor och pappor ses som likvärdiga föräldrar och ges samma möjligheter till att ta en aktiv roll i föräldraskapet.

---

¹ Se exempelvis Broberg, Risholm Mothander, Granqvist & Ivarsson (2008) ”Anknytning i praktiken : tillämpningar av anknytningsteorin” samt (2006) ”Anknytningsteori : betydelsen av nära känslomässiga relationer”

² Barnombudsmannen (2007) ”Klara, färdiga gå – Om de yngsta medborgarna och deras rättigheter”, sid. 79.

Kristdemokratisk familjepolitik syftar till att möjliggöra mer tid för barnen och att öka familjernas handlingsutrymme. Vi vill därför ge föräldrar bättre möjligheter att välja den barnomsorgsform som passar dem och deras barn bäst.

Föräldraförsäkringen bör förändras så att makten över hur den ska kunna användas i större utsträckning flyttas till föräldrarna. Reglerna bör ändras och den bör byggas ut med fler dagar så att de föräldrar som så önskar kan vara hemma i tre år.

Vi vill också göra det tydligare för föräldrarna att de kan använda den offentliga subventionen till barnomsorg antingen till pedagogisk omsorg eller förskola, eller en kombination av de båda. Det bör också vara möjligt att få barnomsorgsavgift för endast egna barn i hemmet.

Om vårdnadsbidraget

Vårdnadsbidraget har varit en hörnsten i Kristdemokraternas familjepolitik under många år. Målet med vårdnadsbidrag är att skapa ökad rättvisa och valfrihet i barnomsorgen och ge föräldrar möjlighet till mer tid tillsammans med sina barn. I realiteten är det dock inte många barnfamiljer som upplever att konstruktionen av det nuvarande vårdnadsbidraget ger tillräckliga valmöjligheter. I cirka hälften av landets kommuner har vårdnadsbidraget inte införts. Men även för den som bor i en kommun som erbjuder vårdnadsbidrag har ersättningsnivån och de restriktioner som omger vårdnadsbidraget inneburit att alla föräldrar som skulle vilja gå ner i arbetstid under barnets första år ändå inte har sett vårdnadsbidraget som ett alternativ.

Frågan om ökad valfrihet i barnomsorgen och mer tid för barnen ska fortsatt vara den centrala delen i vår familjepolitik. Ambitionen är att hitta svar på dessa frågor som tilltalar dagens föräldrar.

De förslag som läggs fram i detta program är en bättre avvägning mellan målet att familjer ska kunna stå på egna ben och ta ansvar för sin egen försörjning och målet att skapa valfrihet i barnomsorgen och mer tid för barnen.

Vad gäller dagens regelverk kring vårdnadsbidrag ska det inte avskaffas eller på något sätt försämrats innan det finns alternativ på plats som ger minst samma grad av valfrihet för Sveriges småbarnsföräldrar.

Förslag: Fler dagar och ökad flexibilitet i föräldraförsäkringen – fritt uttag i tre år

Förslag:

- Antalet föräldrapenningdagar utökas med 30 SGI-dagar.
- Den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) samt den föräldrapenninggrundande inkomsten skyddas i tre år från barnets födsel.
- Föräldrarna ska ha rätt till tjänstledighet på heltid tills barnet fyller 3 år
- Alla dagar ska fritt kunna överlätas mellan föräldrarna, de s.k. pappa- och mammamånaderna avskaffas.
- Grundnivån och lägstanivådagarna i föräldraförsäkringen höjs från 180 kr/dag till 250 kr/dag.
- Försäkringskassan får ett uppdrag att ytterligare förenkla det webbaserade planeringsverktyget.
- Det bör införas en möjlighet att spara maximalt 30 föräldrapenningdagar som kan tas ut efter barnets 8 årsdag men innan barnet fyllt 18 år.

Kristdemokraternas familjepolitik utgår från familjens och barnens behov. Vi eftersträvar valfrihet och ekonomisk rättvisa mellan olika barnomsorgsformer och förutsättningar för föräldrar att ägna mer tid tillsammans med sina barn. Därför behöver barnfamiljernas möjligheter till flexibla val öka, inte begränsas. Under barnets första tre år är behovet av föräldrarna som allra störst. Trots det finns idag flera regler inom föräldraförsäkringen som styr och begränsar förutsättningarna för familjen att välja hur man ska disponera tiden tillsammans.

Det finns ett starkt önskemål från många föräldrar att vara hemma lite längre när barnen är små. Det finns också utvecklingspsykologiska och hälsomässiga argument som talar för att möjliggöra en senare debut på förskola eller annan barnomsorg.

Kristdemokraternas förslag till förändringar i föräldraförsäkringen handlar om att möjliggöra för föräldrar att friare prioritera mellan ersättningsnivå och ersättningslängd under barnets första tre år. Genom att öka antalet föräldrapenningdagar och förenkla regelverket ges fler möjlighet att vara hemma under en längre period.

Syftet med förslagen är att flytta makten över föräldraförsäkringen till föräldrarna. Förändringarna innebär att föräldrarna fritt kan välja mellan nivån på ersättningen och längden på ledigheten. Familjerna kan välja att ta ut en högre ersättning under en kortare period eller en lägre ersättning under en längre period. I tabellen nedan visas vad ersättningen blir per månad efter skatt givet de föreslagna förändringarna vid olika månadsinkomster och olika uttagslängd. Beräkningen bygger på en föräldraförsäkring med 420 dagar till SGI-nivå och 90 dagar på lägstanivå (jämfört med dagens 390 SGI-dagar och 90 lägstanivådagar).

Tabell. Ersättning av föräldraförsäkringen enligt förslaget vid olika inkomstnivåer och föräldraledighetens längd

Månadsinkomst före skatt	Ersättning per månad <i>efter skatt</i> vid nyttjande i:		
	17 mån	24 mån	36 mån
15 000	7 550	5 340	3 560
20 000	9 750	6 900	4 600
25 000	11 950	8 470	5 650
30 000	14 160	10 030	6 690
35 000	16 370	11 600	7 730

Dagens regelverk medger en flexibel användning av föräldraförsäkringen under barnets första levnadsår. Vid barnets ettårsdag inträder dock ett antal begränsande regler och villkor som starkt styr såväl hur uttaget av föräldrapenningen sker samt planeringen av ett syskon. Alla som har fått barn vet hur svårt det är att förstå hur systemet fungerar och hur man ska ta ut dagarna för att det ska motsvara ens egna önskemål. En begränsande och styrande regel är att den sjukpenninggrundande inkomsten påverkas om man går ner i arbetstid utan att samtidigt fylla ut med lika många föräldrapenningdagar. Det innebär att många föräldrar känner sig pressade att ta ut dagar så fort som möjligt när han eller hon kanske hellre vill ta ut färre dagar för att på så sätt förlänga tiden hemma med barnet. Dessa regler missgynnar inte minst pappor eftersom de oftast är föräldralediga när barnet är lite äldre.

Det finns vidare en regel som innebär att man måste bli gravid inom 1 år och 9 månader efter det första barnet, för att kunna behålla sin ursprungliga föräldrapenning, den s.k. ”snabbhetspremien”. Även rätten till föräldraledighet begränsar möjligheten att nyttja föräldraförsäkringen flexibelt. Syftet med dessa begränsningar och villkor är att föräldrarna ska återgå till arbete.

Arbetslinjen är förvisso viktig men när barnen är små är det av yttersta vikt att föräldrarna har de verktyg som behövs för att kunna möta barnens behov av omsorg och närhet. Kristdemokraternas mål är att under de tre första åren underlätta för föräldrar att vara hemma med sina barn och planera syskon i den takt som passar familjen, inte systemet.

Vi föreslår därför följande förändringar:

- *Förlängt inkomstskydd* – den sjukpenning- och föräldrapenninggrundande inkomsten skyddas i tre år istället för som idag 1 år respektive 1 år och 9 månader.
- *Utvidgad rätt till tjänstledighet på heltid* – vi vill utvidga rätten till tjänstledighet på heltid för föräldrar tills barnet fyller 3 år. Dagens regler missgynnar pappor som ofta förlägger föräldraledigheten när barnet är lite äldre.
- *Fler dagar i föräldraförsäkringen* – för att göra det möjligt för fler att förlänga tiden hemma med barnet föreslår vi att föräldraförsäkringen byggs ut. Ett första steg är att bygga ut med 30 dagar, från dagens totalt 480 till 510 dagar.
- *Utökad rätt att överlåta dagar* – föräldraskapet är ett gemensamt åtagande för föräldrarna och föräldrarna bör själva, gemensamt få avgöra hur föräldraförsäkringen ska användas. Vi motsätter oss ökad kvotering och vill avskaffa de begränsningar för att överlåta dagar som finns idag. Vi ser samtidigt positivt på jämställdhetsbonusen som uppmuntrar föräldrar att dela lika på föräldrapenningen utan att begränsa valmöjligheterna eller försämra för dem som väljer på annat sätt. Rätt utformad kan jämställdhetsbonusen ge ett inkomstillskott som möjliggör mer tid för barnen.
- *Höjd grundnivå och lägstanivådagarna* – Grundnivån och lägstanivådagarna höjs från 180 till 250 kronor per dag.
- *Förbättrad information och bättre planeringsmöjligheter* – för att ge föräldrarna makten över föräldraförsäkringen behöver Försäkringskassans planeringsverktyg utvecklas ytterligare. Målet är att verktyget mer ska likna ett ”föräldrapenningkonto” där föräldrar med gemensamt barn ska kunna välja att ha ett verktyg för att på ett mer överskådligt sätt kunna planera familjens gemensamma föräldrapenninguttag och därmed föräldraledighet. Information om antalet kvarvarande dagar, antalet dagar som varje förälder disponerar, antalet kvarvarande samtida dagar ska finnas tillgänglig och en förenklad möjlighet att överlåta dagar sinsemellan. Utifrån den aktuella sjukpenninggrundande inkomsten ska föräldrarna även kunna se den totala ersättningen per barn, per månad, per dag o.s.v. beroende på hur man väljer att ta ut sina föräldrapenningdagar och vilken förälder som gör

det. Dessutom bör de föräldrar som så önskar på ett lättare sätt kunna få del av denna information även per post, t.ex. genom att skicka ett sms.

- *Ökad möjlighet att ta ut föräldrapenning tills barnet fyller 18 år* – idag kan föräldrar ta ut föräldrapenning till barnet år 8 år. Men även äldre barn har behov av sina föräldrar och vi vill ge föräldrar möjlighet att spara maximalt 30 föräldrapenningdagar som ska kunna tas ut upp till barnet fyller 18 år.

Förslag: Reformerad barnomsorgspeng – ersättning för egna barn

Förslag:

- Barnomsorgspeng ska kunna betalas ut även till den som tar hand om enbart egna barn i det egna hemmet.
- Kommunerna ska ge bättre information till föräldrarna om barnomsorgspengen och att den kan användas till förskola, pedagogisk omsorg eller omsorg om egna barn i hemmet.
- Bestämmelsen om att en kommun får neka att betala barnomsorgspeng med hänvisning till ”påtagliga negativa följder för kommunens motsvarande verksamhet” tas bort.

Barnomsorgspeng finns sedan 1 juli 2009. Syftet med barnomsorgspengen är att öka föräldrarnas valfrihet och möjlighet att välja olika former av pedagogisk verksamhet för sina barn. Redan år 2006 beslutade riksdagen om ändringar i skollagen som ger enskilda förskolor och fritidshem etableringsfrihet. Barnomsorgspengen innebär att kommunerna också blir skyldiga att godkänna andra pedagogiska omsorgsformer i enskild regi, inte bara förskolor och fritidshem. I praktiken innebär det alltså en utökning av etableringsfriheten till att innefatta all form av förskole- och skolbarnsomsorg.

Det är kommunen som bestämmer nivån på barnomsorgspengen. Bidraget beräknas efter samma grunder som fördelningen av resurser sker till den egna verksamheten. Utgångspunkten är barnets behov av omsorg och verksamhetens åtagande. Barnomsorgspengen är alltså inte en på förhand bestämd summa pengar som betalas ut direkt till föräldrarna för att dessa själva ska betala olika omsorgsformer för sina barn.

För att få del av barnomsorgspengen krävs idag att verksamheten är godkänd av den kommun där den bedrivs. Kommunerna är skyldiga att godkänna och ge bidrag till en verksamhet som:

- uppfyller de krav på kvalitet och säkerhet som ställs i skollagen, nämligen att
  1. det finns personal med sådan utbildning eller erfarenhet att barnens behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses,
  2. barngrupperna har en lämplig sammansättning och storlek, och
  3. lokalerna är ändamålsenliga,
- är öppen för alla barn som ska tas emot i motsvarande kommunal verksamhet, så länge
  4. det inte uppkommer påtagliga negativa följder för kommunens motsvarande verksamhet, och
  5. föräldraavgifterna inte är oskäligt höga.

Barnomsorgspengen är en välkommen och efterlängtd reform. Reglerna innebär att makten över barnomsorgen flyttas närmare föräldrarna, där den rätteligen bör ligga. Dessvärre ger regelverket stort utrymme för kommunerna att på olika sätt förhindra verksamhet som föräldrarna egentligen efterfrågar. Reformen har inte heller marknadsförts vilket gör att det är få föräldrar som känner till vilka möjligheter som finns. Det behövs bättre information till föräldrarna om barnomsorgspengen och hur den kan användas. Det finns idag en tendens att kommunerna prioriterar förskoleverksamheten framför den pedagogiska omsorgen

vilket gör att familjedaghemmen minskar samtidigt som barngrupperna i förskolan blir allt större. Risken är att förskolan prioriteras högre än principen att erbjuda barnomsorg som ligger i linje med föräldrarnas önskemål och barnens behov.

Kristdemokraterna anser därför att bland annat bestämmelsen om att en kommun får neka att betala barnomsorgspeng med hänvisning till ”påtagliga negativa följder för kommunens motsvarande verksamhet” ska tas bort.

Kristdemokraterna vill också att det ska finnas möjlighet för föräldrar att få barnomsorgspeng för omsorg om enbart egna barn i hemmet. För att få del av barnomsorgspeng för egna barn bör kraven på pedagogiskt innehåll inte vara lika högt ställda. Barnomsorgspengen bör betraktas som inkomst och vara skattepliktig.

Barnomsorgspengens storlek bör differentieras mellan de tre huvudformerna av barnomsorg – förskola, pedagogisk omsorg och barnomsorgspeng för egna barn. Dels för att verksamheterna har olika karaktär och kostnader, dels för att föräldrar med barn i förskola och pedagogisk omsorg betalar barnomsorgsavgift. Ett riktvärde bör vara att barnomsorgspengen för egna barn utgör 90 procent av kommunens kostnad för en plats i pedagogisk omsorg, vilket år 2010 i genomsnitt motsvarade cirka 6 500 kronor per månad och barn, vilket efter skatt motsvarar ungefär 4 500 kronor.

Förslag: Gravitetenspeng för ökad trygghet i väntans tider

Förslag:

- En generell gravitetenspeng införs under den sista månaden i gravitetens.

I dag saknas det ett generellt system som möjliggör för gravida att i slutet trappa ner eller helt avstå från arbete. Samtidigt är behovet av samhällsstöd stort. Tre av fyra kvinnor uppbar under 2009 någon form av ersättning sista månaden i gravitetens. De flesta hänvisas till att ta ut sin föräldrapenning i förtid. Ett fåtal får havandeskapspenning (nu gravitetenspenning) för att miljön som de arbetar i anses farlig för dem. Andra sjukskrivs. Något som har varit omdebatterat under de senaste tio åren då bedömningarna har varierat bland läkare och försäkringskassor. Rättsosäkerheten har varit hög. Försäkringskassan har också fällts för könsdiskriminering efter att ha nekat gravida kvinnor sjukpenning.

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har granskat tillämpningen av lagstiftningen inom sjukpenning och gravitetenspenning (tidigare havandeskapspenning) och funnit att det finns flera brister, särskilt när det gäller tillämpningen av gravitetenspenning, felaktiga läkarintyg samt bristfällig utbildning till försäkringskassans handläggare om under vilka förutsättningar sjukpenning respektive gravitetenspenning bör ges ut. ISF menar också att även om tillämpningen förbättras så kommer nuvarande system inte att kunna omfatta alla kvinnor som på grund av gravitetens har nedsatt arbetsförmåga. Om detta ska ändras, behövs ett förtydligande i lagen. Med anledning av dessa brister har flera utredningar samt Försäkringskassan föreslagit att en generell gravitetenspeng införs.

Ingen kvinna ska behöva känna otrygghet i slutet av sin gravitetens. Vi föreslår därför att en generell gravitetenspeng under den sista månaden i gravitetens införs. Gravitetenspengen ska ses som en möjlighet för den kvinna som vill utnyttja den. Utformningen bör likna tillfällig föräldrapenning och antalet ersatta dagar bör därmed uppgå till 20–23 dagar, beroende av månadens längd. Dagarna ska inte kunna sparas. Rätten till gravitetenspenning

(tidigare havandeskapspenning) 60 dagar före beräknad födsel kvarstår. Det nya systemet blir enklare, bättre och mer rättssäkert.

Förslag: Delad premiepension för makar med barn under 12 år

Förslag:

- För makar med gemensamma barn som inte fyllt tolv år ska den totala intjänade premiepensionen fördelas lika dem emellan, om de inte aktivt begär något annat.

Dagens kvinnliga ålderspensionärer har i genomsnitt lägre pension än män med ålderspension. Det beror på att kvinnor i genomsnitt har haft lägre lön, i högre utsträckning arbetat deltid samt tagit ett större ansvar för hemarbetet och omsorgen om barnen. I pensionssystemet finns, efter ett kristdemokratiskt initiativ, rätten att tillgodoräkna sig pensionsgrundande belopp för s.k. barnår. Det innebär att upp till fyra år per barn kan räknas som pensionsgrundande för den som har den lägsta inkomsten.

I pensionssystemet finns också möjlighet att årligen överföra den s.k. premiepensionen mellan makar, efter en aktiv begäran. Syftet är att de på detta sätt ska kunna utjämna pensionerna mellan sig, genom att den med högre intjänad pension kan överföra intjänad premiepension till den med lägre intjänad pension.

Alltför få känner emellertid till eller utnyttjar denna möjlighet. Vi anser att jämställdhetsskäl talar för att grundregeln för makar med gemensamma barn bör vara den omvända, dvs. att makarnas totala årligen intjänade premiepension automatiskt delas lika mellan dem så länge de har barn som inte fyllt tolv år. De som önskar frångå denna regel bör aktivt begära detta. Den exakta utformningen av förslaget behöver utredas vidare.

Förbättrad kvalitet i barnomsorgen

Förskolan har byggts ut i mycket snabb takt. En stor andel barn i Sverige tillbringar nu den största delen av sin vakna tid en vanlig vardag i förskolan. År 2010 var 83 procent av alla 1-5-åringar inskrivna i förskolan, vilket motsvarar drygt 450 000 barn. För tio sedan var andelen barn i förskolan 66 procent.³

Det är därför en mycket angelägen uppgift att arbeta för att förskolan ska hålla högsta klass. Barnomsorgspolitikerna har dock under de senaste årtiondena i stor utsträckning fokuserat på tillgången till förskola, inte kvaliteten i verksamheten. Resultatet har blivit allt större barngrupper. 4 800 grupper i förskolan har 21 barn eller fler. Det motsvarar nästan en femtedel av barngrupperna på landets förskolor och antalet stora grupper har ökat. År 2003 var det 3 000 barngrupper som var så stora. Särskilt oroväckande är att även allt fler riktigt små barn går i stora barngrupper.

De stora barngrupperna riskerar ge problem för de små barnen, i synnerhet de med särskilda behov. Skolverket har vid flertalet tillfällen konstaterat att gruppstorleken är viktigare än personaltätthet ur kvalitetssynpunkt. Mindre barngrupper är alltid att föredra framför större barngrupper med samma personaltätthet.⁴

Skolverket konstaterade redan i sin utvärdering av maxtaxereformen att grupperna på många håll har blivit så stora att det är svårt att bedriva verksamheten enligt intentionerna. Under hösten 2011 har det kommit rapporter om att antalet barn som skadas ökar i förskolan och att säkerheten på sina håll är svår att upprätthålla.⁵

Maxtaxa, allmän och avgiftsfri förskola, rätt för föräldralediga och arbetslösa att ha sina barn på förskola – reformerna för mer tid på förskolan har varit många. I den mån satsningar på förskolan ökar familjernas möjligheter att välja den omsorgsform som passar dem bäst så är de bra. Men inriktningen har fått en slagsida mot att alla barn ska gå i förskolan. Det är nu dags att ändra inriktning på politiken och istället satsa på mångfald och kvalitet i omsorgen.

Kristdemokraterna har hittills som enda parti drivit på för att föräldrar ska ha alternativ till den frivilliga förskolan. Det handlar inte om att förskolan ska försvinna eller försämras. Förskolan är oerhört viktig. Men förskolan är till för barnen, inte tvärtom. Målet för oss är att föräldrarna ska kunna välja den omsorg som är bäst för deras barn samt att den omsorg som finansieras offentligt håller högsta kvalitet.

---

³ All statistik om gruppstorlek i förskolan är hämtad från skolverkets hemsida: www.skolverket.se/statistik-och-analys/2.1862/2.4317

⁴ Se exempelvis Skolverket (2005) ”Fem år med maxtaxa” samt Skolverket (2005) ”Kvalitet i förskolan” (Skolverkets allmänna råd)

⁵ Se t.ex. Lärarnas Tidning (2 nov 2011) ”Allt fler olyckor på förskolor”

Förslag: Mindre barngrupper – kommunala tak för barngruppernas storlek

Förslag:

- Det ska vara obligatoriskt för varje kommun att fatta beslut om maxtak för barngruppernas storlek.

Barngruppens storlek och sammansättning är av central betydelse för barns utveckling och förutsättningarna för en god omsorg. Barngruppernas storlek ökade under hela 1990-talet. Mellan 1990 och 2001 steg den genomsnittliga gruppstorleken i landet från 13,8 barn per grupp till 17,5, samtidigt som personaltätheten sjönk. Därefter har antalet stora barngrupper ökat samtidigt som den genomsnittliga gruppstorleken legat relativt konstant. Det beror på att det totala antalet barngrupper ökat med utbyggnaden av förskolan. Men det är alltså fler barn som går i stora barngrupper idag jämfört med för tio år sedan.

Visserligen finns det inga vetenskapliga belägg för att det skulle finnas någon gruppstorlek eller personaltäthet som är den optimala i alla sammanhang. Det kan variera något från en grupp till annan. Men den kunskapsöversikt som Skolverket tog fram 2001 visar att en gruppstorlek på cirka 15 barn är att föredra.⁶

Idag går alltså en majoritet av barnen i grupper som är större än vad Skolverket rekommenderar för att barnen ska utvecklas på ett optimalt sätt. Särskilt känsliga är de yngsta barnen och barn i behov av särskilt stöd som behöver vara i grupper som är mindre än så för att få sina behov tillgodosedda. Ett barn kan inte hantera för många relationer, ju mindre barn desto färre relationer.

Vi anser att kommunerna, precis som idag, fortsatt ska besluta om gruppernas storlek utifrån vad som är lämpligt med hänsyn till de lokala förhållandena. Men det skulle vara av stort värde om det fanns ett krav på kommunen att fatta ett politiskt beslut om ett tak för barngruppernas storlek. Det skulle öka transparensen och nödvändigheten av att följa upp och utvärdera den samlade effekten av olika beslut som berör kvaliteten i förskolan. Max-taket bör baseras på rekommendationerna i Skolverkets allmänna råd.

Enligt en utvärdering genomförd av Skolverkets framkom att ekonomiska överväganden hade större betydelse för gruppstorlekarna än exempelvis barnens behov och personalens utbildning.⁷ Ett kommunalt tak kan bidra till att gruppstorlekens betydelse ges ökad tyngd i beslutsfattandet och att dess betydelse för kvaliteten i förskolan uppvärderas.

Förslag: Oberoende kvalitetsuppföljning och öppna jämförelser

Förslag:

- Det införs en oberoende kvalitetsuppföljning av förskolan.
- Föräldrar ska kunna få tillgång till öppna jämförelser av förskolor med viktiga nyckeltal.

Ett problem på förskoleområdet är att det är kommunerna själva som har tillsynsansvaret. Det innebär att kommunerna ska kvalitetsgranska den verksamhet som de själva har huvudansvaret för. Det säger sig självt att denna granskning kanske inte är självständig eller oberoende.

⁶ Skolverket (2005) ”Kvalitet i förskolan” (Skolverkets allmänna råd)

⁷ Skolverket (2007) ”Fem år med maxtaxa”

Därför bör det finnas en oberoende kvalitetsuppföljning av förskolorna, skilt från kommunen, som dock bör ha kvar ansvar för egentillsyn och att ha program för detta. Frågan om vem som ska svara för denna oberoende kvalitetsuppföljning är inte alldeles självklar utan bör utredas.

Som ett led i att stärka föräldrarnas möjlighet att välja en förskola av god kvalitet bör det även införas öppna jämförelser med ett visst antal nyckeltal för varje förskola. Nyckeltalen som är viktiga att ha med är bl.a. antal barn per personal, hur många barn som finns på plats rent fysiskt, personalomsättningen samt personalens utbildning.

Förslag: Kortare vistelsetider – översyn av maxtaxan

Förslag:

- Maxtaxans utformning ses över med målet att tydligt koppla avgiften till vistelsetiden samt att taket anpassas till kostnadsutvecklingen.
- Det bör införas system för in- och utcheckning i förskolan.

I flera kommuner införs nu elektronisk in- och utcheckning i barnomsorgen, så kallade ”nuddisar”. Malå och Bjurholm är exempel på kommuner som har infört systemet och flera andra kommuner är på gång. Detta är i grunden positivt. Denna typ av elektroniska system bör komma på plats i fler kommuner, helst alla.

Fördelarna är att kommunen och förskolan därmed får bättre koll på verksamheten och kan planera den bättre när de kan se exakt vilka barn som varit närvarande vilka tider. Ytterligare en fördel är att man kan koppla avgiften som föräldrarna betalar till faktiskt nyttjad tid. Det är rimligt att man betalar i relation till hur mycket barnomsorg man nyttjar. Om det lönar sig att hämta tidigt är det sannolikt fler som gör det, vilket kan minska trycket på förskolan och ge barnen kortare arbetsdagar.

Med dagens regler för maxtaxa kan en tidsrelaterad avgift emellertid enbart leda till minskad avgift och därmed lägre intäkter för förskolan. Men om kvaliteten i förskolan ska stärkas behövs sannolikt också mer resurser.

Därför är det rimligt att se över maxtaxans utformning. I dag betalar alla hushåll med en sammanlagd inkomst över 42 000 kronor maxtaxa. Det innebär att många med relativt höga inkomster betalar samma avgift som ett hushåll där vardera föräldern har en inkomst uppgående till 21 000 kronor. Förskolan är kraftigt subventionerad, avgifterna som föräldrarna betalar har legat på samma nivå sedan 2004 trots att kostnaderna per barn har stigit med 25 procent under perioden. Kostnaden för ett inskrivet barn i förskolan är i genomsnitt omkring 120 000 kronor per år. Föräldrar som betalar maximal avgift står för cirka 13 procent av den kostnaden. När maxtaxan infördes var den andelen 16 procent.⁸

⁸ Uppgifterna hämtade från www.skolverket.se/statistik-och-analys/2.1862/2.4317/2.4320

Familjer med svag ekonomi

Förslag:

- Inriktningen på den generella politiken för att förbättra barnfamiljernas ekonomi ska vara att förbättra möjligheterna för eget arbete och sparande, exempelvis genom skattesänkningar.
- I den mån de ekonomiska stöden ska höjas bör de stöd prioriteras som riktar sig till de ekonomiskt sämst ställda barnfamiljerna.

En socialt ansvarsfull politik innebär att ge alla människor likartade förutsättningar och se till att det sociala skyddsnätet fungerar i olika skeden av livet. Välfärdspolitiken ska vara generell i det avseendet att den ska ge en grundläggande trygghet för alla - vid sjukdom, arbetslöshet, arbetsskada och pension. Fördelningspolitiska åtgärder kan behöva riktas till den som har störst behov av stöd och hjälp. Skatte- och bidragssystemen måste utformas så att människors egen kraft, eget ansvar och engagemang uppmuntras, och att bidragsberoende motverkas.

Grunden för en god familjeekonomi är eget arbete och sparande. Under perioden 1998 fram till 2010 har de flesta hushåll fått det ekonomiskt bättre, till stor del beroende på att man gått från olika typer av bidrag till arbete samt att skatten på arbetsinkomster sänkts.⁹

Generellt sett har barnhushåll en något lägre ekonomisk standard än hushåll utan barn, vilket förklaras av att inkomsterna i ett barnhushåll ska räcka till att försörja fler. Enligt Försäkringskassans analys levde 10 procent av barnhushållen med låg inkomststandard år 2010. I gruppen ensamstående med barn var det vart femte hushåll som hade en låg inkomststandard.¹⁰

Det är ganska vanligt för en barnfamilj att under en kortare period leva med svag ekonomi. Det kan bero på studier, arbetslöshet, sjukdom eller skilsmässa/separation. Det var drygt en femtedel av samtliga barnhushåll som hade låg ekonomisk standard någon gång under perioden 2005 till 2009. Däremot var det bara 3,3 procent som hade låg ekonomisk standard samtliga fem år.

Det är främst tre barnfamiljstyper som riskerar att leva med en låg ekonomisk standard: 1) ensamstående föräldrar, speciellt när det finns flera barn i hushållet, 2) unga föräldrar samt 3) barnfamiljer med utländsk bakgrund.

Den ökning av andelen barnfamiljer med svag ekonomi som rapporterats de senaste åren kan till stor del förklaras av att gruppen barnfamiljer med utländsk bakgrund blivit större och dessa har en sämre anknytning till arbetsmarknaden. Socialstyrelsen konstaterade 2010 att när de invandrande grupperna till stor del består av föräldrar med minderåriga barn, påverkas sysselsättningsgraden i samhället negativt. Mellan 2002 och 2010 ökade andelen barn 0–14 år med utländsk bakgrund med 6 procentenheter, till 22 procent av det totala antalet barn i den åldersgruppen.

---

⁹ Se Budgetpropositionen för 2012 (prop. 2011/12:1) utgiftsområde 12, sid. 15

¹⁰ Uppgifterna i detta avsnitt är hämtade ur Budgetpropositionen för 2012 (prop 2011/12), utgiftsområde 12, sid. 16-19.

En anledning till att familjer med utländsk bakgrund i genomsnitt har sämre ekonomi är att den huvudsakliga försörjningskällan för nyanlända flyktingar och deras anhöriga är ekonomiskt bistånd eller introduktionsersättning. Etableringsreformen som infördes den 1 december 2010 var en viktig åtgärd för att förstärka arbetslinjen och ska ge ett snabbare stöd för att etablera sig på arbetsmarknaden. En annan förklaring till nivåskillnaden i andelen med låg ekonomisk standard mellan hushåll med svensk och utländsk bakgrund är att hushåll med utländsk bakgrund oftare har fler barn och därmed en tyngre försörjningsbörda.

Sett i ett internationellt perspektiv har Sverige en låg andel ekonomiskt svaga barnfamiljer. Till viss del kan detta förklaras av en generös och ambitiös familjepolitik. Den ekonomiska betydelsen av familjepolitiken är relativt stor för Sveriges barnfamiljer och ökar ju fler barn som finns i hushållet. För ensamstående föräldrar med två eller flera barn utgör de ekonomiska familjestöden omkring en fjärdedel av den disponibla inkomsten. För sammanboende utgör familjestöden omkring en tiondel av disponibelinkomsten. Även andra transfereringar och subventioner för exempelvis förskola har mycket stor betydelse för barnfamiljernas ekonomiska levnadsstandard.

Kristdemokraterna har i regeringsställning varit drivande för att förbättra stödet till barnfamiljerna för att lindra effekterna av den ekonomiska krisen. Bland annat har flerbarnstillägget höjts samt bostadstillägget för dem med sjukersättning. Möjligheterna att arbeta för dem med sjukersättning utan att förlora sin ersättning har förbättrats, och det har blivit möjligt för ensamstående att vid egen sjukdom överlåta tillfällig föräldrapenning till annan. Den barnrelaterade delen i bostadsbidraget har höjts. Det blir vidare möjligt för den som har försörjningsstöd (socialbidrag) att behålla en del av det vid förvärvsarbete.

Stöden till särlevande föräldrar bör förbättras i syfte att underlätta föräldrasamarbete. En rad insatser har vidtagits för att stärka möjligheterna till eget arbete, exempelvis nystartsjobb för dem som saknat arbete under minst ett år. En annan åtgärd för att förstärka arbetslinjen är etableringsreformen för nyanlända invandrare som trädde i kraft den 1 december 2010.

Skattesänkningar har inneburit att barnfamiljer får behålla en större del av sin inkomst vilket gör det mer lönsamt att arbeta, i synnerhet för låg- och medelinkomsttagare. Regeringen har också förenklat regler och sänkt kostnaderna för att anställa personal, vilket gör det enklare för företag att anställa.

Inriktningen på den generella politiken för att förbättra barnfamiljernas ekonomi bör vara att förbättra möjligheterna för eget arbete och sparande, exempelvis genom skattesänkningar. I den mån de ekonomiska stöden ska höjas bör de stöd prioriteras som riktar sig till de sämst ställda barnfamiljerna. Vi föreslår även en höjning av golvet i föräldraförsäkringen samt att fler som separerar genomgår samarbetsamtal med fokus på att lösa frågan om ett underhåll som i större utsträckning motsvarar barnets behov.

Förslag: Höjt golv i föräldraförsäkringen

Förslag:

- Golvet i föräldraförsäkringen höjs från 180 kr/dag till 250 kr/dag.

Inkomstbortfallsprincipen, som tillämpas i föräldraförsäkringen, innebär att den som inte hunnit skaffa sig en sjukpenninggrundande inkomst före barnets födelse får en relativt låg ersättning på grundnivå. Det är främst yngre föräldrar som studerar eller av annat skäl inte hunnit etablera sig på arbetsmarknaden som får detta grundbelopp.

Det finns flera skäl till att höja denna nivå. För det första ska inte blivande föräldrar behöva oroa sig över en oskäligt låg ersättningsnivå och av den anledningen skjuta upp barnafödandet. Enligt en undersökning genomförd av bl.a. SFS och TCO svarar 23 procent av de tillfrågade studenterna att de skjutit upp barnafödandet på grund av studier.¹¹ Det kan vara en bidragande orsak till att föräldrarnas ålder vid första barnets födelse har blivit högre. För det andra bör socialbidragsberoende undvikas. Med en höjning kan fler leva på sin föräldrapenning istället för socialbidrag, vilket är positivt. För det tredje ska inte båda föräldrarna tvingas att börja arbeta eller studera samtidigt redan under barnets första levnadsår. Vårt mål är att man ska kunna känna trygghet under barnets första år, oavsett var man befinner sig i livet. Vi vill därför höja grundbeloppet i föräldraförsäkringen från 180 kr per dag till 250 kronor per dag. Det skulle innebära att föräldrapenningen ger en inkomstnivå som motsvarar vad en student med fullt studiemedel har att röra sig med.

Föräldraansvar när föräldrarna inte lever tillsammans

Varje år är cirka 50 000 barn med om att deras föräldrar går skilda vägar. Ungefär 5 procent av barnen har föräldrar som aldrig har levt ihop. År 2010 fanns det totalt drygt 1,9 miljoner barn i åldrarna 0–17 år, av dessa hade 494 000 barn särlevande föräldrar.¹²

Barn har både behov av, och rätt till, båda sina föräldrar. Det är en rättighet som kommer till uttryck i såväl barnkonventionen som föräldrabalken. Sett ur barnets perspektiv är det av stor vikt att föräldrarna kan samarbeta på ett bra sätt. Det gäller alldeles oavsett om föräldrarna lever tillsammans eller isär. För Kristdemokraterna är det en grundläggande princip att båda föräldrarna har ansvar för sina barn och att det är barnets bästa som ska sättas i främsta rummet när det gäller beslut som rör barnets vårdnad, boende, försörjning och umgänge med föräldrar.

Svåra konflikter mellan föräldrarna är en av de största riskfaktorerna för att barn ska hamna i olika typer av problem, såsom psykiska ohälsa, kriminalitet eller drogmissbruk.¹³ Inrikt-

---

¹¹ Se TCO (2009) ”Fattiga studenter väntar med barn” (Pressmeddelande www.tco.se/Templates/Page1_____210.aspx?DataID=8631)

¹² Se t.ex. Försäkringskassan (2011) ”Särlevande föräldrar och deras barns boende och underhåll” Socialförsäkringsrapport 2011:5

¹³ Se t.ex. Annemi Skerfving PPT ”Vad hjälper och vad stjälper? tillgänglig på www.ungdomsstyrelsen.se samt Socialstyrelsen (2006) ”Social rapport 2006”

ningen på politiken bör därför vara att stödja samarbete mellan föräldrar och att undanröja sådana regler som bidrar till att skapa eller förvärra konflikter mellan föräldrar. Men det finns situationer då det är bäst för ett barn att separeras från den ena eller båda föräldrarna, exempelvis om barnet bevittnat, eller själv blivit utsatt, för våld och övergrepp. För de allra flesta är dock föräldrarna positiva för barnet och en källa till trygghet och kärlek.

Politik är ett trubbigt och ineffektivt medel för att lösa konflikter mellan föräldrar. I allmänhet är det föräldrarna själva som måste ta ansvar för att lösa sin situation. Det finns gränser för vad man kan uppnå – och vad man ska försöka uppnå – med politiska medel. Vi föreslår att inriktningen på politiken bör vara att bistå föräldrarna med hjälp att samarbeta och undanröja regler eller arbetsätt som riskerar skapa konflikt.

Förslag: Bättre stöd för att komma överens om ekonomiska frågor som rör barnet

Förslag:

- Föräldrar som vill använda sig av Försäkringskassans transfereringssystem för underhållsstöd ska först kunna visa att de försökt nå en frivillig överenskommelse sinsemellan genom kommunens samarbetsamtal eller på liknande sätt.
- Samarbetsamtalen ska – utöver att ge råd och stöd i frågor om vårdnad, boende och umgänge – också behandla fördelningen av det ekonomiska ansvaret.
- Ett utbildningsmaterial bör tas fram för kompetensutveckling av berörd personal.
- Föräldrar bör få råd och stöd för att i större utsträckning komma överens om avtal om underhållsbidrag i stället för att reglera underhåll via underhållsstöd.

Vid separation eller skilsmässa är det viktigt att utifrån en helhetssyn på barnets situation ge föräldrarna hjälp och stöd att fatta beslut som sätter barnets bästa i främsta rummet. Tyvärr finns alltför många exempel på att föräldrarnas konflikter går ut över barnen.

Enligt socialtjänstlagen (2001:453) är kommunerna skyldiga att erbjuda de föräldrar som så önskar möjlighet till samarbetsamtal. Syftet med samtalen är att underlätta samförstånds-lösningar så att föräldrarna kan lösa eventuella tvister utanför domstol samt att föräldrarna ska kunna enas i frågor om barnet och förbättra förmågan att samarbeta efter en separation. Till skillnad från familjerådgivningsamtal ligger fokus i samarbetsamtalen inte på relationen i sig utan på parterna som föräldrar och på barnens situation. Samarbetsamtalen är frivilliga och avgiftsfria för föräldrarna.

Idag inbegriper dessa samtal sällan ekonomiska frågor och samhällets stöd till föräldrar för att komma överens om ekonomin är näst intill obefintlig, samtidigt som behovet av information, kunskap och stöd i dessa frågor är stort. Det är därför viktigt att de samarbetsamtal om vårdnad, boende och umgänge som oftast sker i familjerättens regi även behandlar ekonomiska frågor om barnet. För att detta ska kunna genomföras behöver berörda myndigheter arbeta fram ett utbildningsmaterial som kan användas för kompetensutveckling av berörd personal.

Ekonomiskt utsatta barn till särlevande föräldrar skulle ha det betydligt bättre om föräldrarna frivilligt kommit överens om underhållsbidrag istället för det statliga underhållsstödet. Enligt beräkningar i utredningen *Fortsatt föräldrar - om ansvar, ekonomi och samarbete för barnets skull* (SOU 2011:51) skulle de ekonomiskt mest utsatta barnen i genomsnitt ha hela 1 000 kronor mer i månaden om föräldrarna istället för att få underhållsstöd kom överens om att själva reglera underhållet för barnet. I debatten om barnfattigdom är det vanligt att rikta

kraven mot det politiska systemet, ökade bidrag ska lösa allt. Debatten om barnfattigdomen skulle ha sett annorlunda ut om fler föräldrar är med och tar sitt ansvar.

Det finns goda erfarenheter från länder där domstolar inte tar upp familjerättsliga konflikter innan föräldrarna har genomgått formaliserade samtal med syfte att komma överens på egen hand. Norge är ett sådant exempel där föräldrarna genomgår medling efter separation eller skilsmässa. I Sverige har domstolen idag möjlighet att initiera ett samarbetsamtal, och avvakta med att ta upp målet i domstol, om det kan antas vara till nytta. Föräldrarna är dock inte tvungna att medverka.

Det är bra för föräldrarna att i ett tidigt skede få stöd att komma överens istället för en påfrestande process i domstol. Genom att erbjuda alla föräldrar ett samarbetsamtal vid separation är vår övertygelse att fler föräldrar kan få hjälp att hitta konstruktiva lösningar och se till barnets bästa istället för att ta frågan till domstol. Utvecklingen av samarbetsamtalen, både avseende omfattningen och i hur stor del de gör nytta och dess möjliga påverkan på antalet vårdnadstvister i domstol, bör nogra följas.

Föräldrar bör få råd och stöd för att i större utsträckning komma överens om avtal om underhållsbidrag i stället för att reglera underhåll via underhållsstöd.

Förslag: Båda föräldrarna ska kunna få barnbidrag

Förslag:

- Huvudregeln bör vara att de föräldrar som bor tillsammans och har gemensam vårdnad om ett barn ska få halva barnbidraget vardera, om de inte gemensamt och samstämmt anmäler annat.
- Om föräldrarna inte bor tillsammans, och barnet bor varaktigt ungefär lika mycket hos båda föräldrarna (växelvis boende), ska barnbidraget kunna lämnas med hälften till vardera föräldern efter anmälan av endast en av dem.
- Barnbidraget ska inte delas lika om föräldrarna samstämmt anmäler att det ska gå till den ena av föräldrarna eller om barnet inte bor växelvis utan huvudsakligen hos den ena föräldern

Barnbidrag lämnas för att täcka de merkostnader som följer av att det finns barn i hushållet. Enligt nuvarande bestämmelser om bidragsmottagare kan föräldrar som har gemensam vårdnad om ett barn gemensamt anmäla vem av dem som ska vara bidragsmottagare. Om ingen anmälan görs betalas bidraget ut till barnets mor. Även om andelen pappor som får bidraget har ökat sedan möjligheten att välja bidragsmottagare infördes i juli 2006, är det fortfarande i de flesta fall mammor som är mottagare av barnbidrag.

En delning av barnbidraget mellan föräldrarna är för närvarande endast möjlig när barnet bor växelvis hos dem. En förutsättning för att dela barnbidraget är att föräldrarna gemensamt anmäler om delning och att det finns en lagakraftvunnen dom eller ett av socialnämnden godkänt avtal om växelvis boende. Om det framkommer omständigheter som gör det sannolikt att barnet inte bor växelvis hos föräldrarna, ska den förälder som anmäler om delning av barnbidraget visa att barnet bor växelvis. Om han eller hon inte kan visa detta ska bidraget inte delas.

Föräldrar tar i en allt större utsträckning ett gemensamt ansvar för barnets omsorg och försörjning. De flesta föräldrar har gemensam vårdnad om barnet även efter en separation. Detta återspeglas dock inte i bestämmelserna om barnbidrag. Föräldrarna själva ska ha

valfrihet att bestämma om en av dem eller båda ska vara mottagare av barnbidraget. Vårt förslag är att föräldrarna gemensamt ska kunna anmäla om en av dem eller båda ska vara mottagare av det allmänna barnbidraget.

Utbetalningen av barnbidrag delas lika mellan föräldrarna om:

- föräldrarna har gemensam vårdnad och inte anmäler hur utbetalning ska ske
- föräldrarna har gemensam vårdnad och där en eventuell anmälan inte är samstämmig
- om barnet bor växelvis och en av föräldrarna anmäler att barnbidraget ska delas

Barnbidraget ska inte delas lika om:

- föräldrarna samstämmigt anmäler att det ska gå till den ena av föräldrarna
- barnet *inte* bor växelvis utan huvudsakligen hos den ena föräldern

Det är inte rimligt att en förälder som tar lika del i försörjningsansvaret för ett barn ska vara beroende av att den andra föräldern medger en delning av barnbidraget. När ett barn bor växelvis hos föräldrarna är det därför befogat att barnbidraget, under vissa förutsättningar, kan delas mellan föräldrarna, även om bara en av dem anmält det.

Samhällets signal bör vara att båda föräldrarna är lika viktiga för barnet och att de har ett gemensamt ansvar för barnet.

Förslag: Mer aktuellt belopp för beräkning av den underhållsskyldiges återbetalningsbelopp

Förslag:

- Återbetalningsskyldigheten för underhållsstöd ska kunna beräknas på ett mer aktuellt inkomstunderlag.

Den bidragsskyldige föräldern ska återbetala Försäkringskassan för utbetalt underhållsstöd. Återbetalningen baseras på inkomsten två år tillbaks i tiden. Om inkomsten har sjunkit sedan dess kan det ge stora ekonomiska problem. Enligt Kronofogdemyndigheten har 52 000 personer skulder för återbetalning av underhållsstöd, med ett snitt på 40 000 kronor per person.

Vi vill ge betalningsskyldiga föräldrar en möjlighet att få återbetalningen av underhållsstöd baserad på ett mer aktuellt inkomstunderlag i de fall inkomsten har förändrats mycket. Detta har tidigare avfärdats med att det riskerar att leda till att personer uppger en lägre inkomst än vad de sedan får, och därmed hamnar i ännu värre skuldfällor än i dag. Även om det är ett hypotetiskt resonemang så kan förstås inte den risken uteslutas. För oss är det ändå en stor principiell skillnad mellan att bli skuldsatt på grund av dagens orimliga regelverk och att bli det på grund av felaktiga inkomstuppgifter som den betalningsansvarige själv ansvarar för.

Förslag: Förbättrade villkor för umgängesföräldrar

Förslag:

- Umgängesföräldrar ska under utmätning kunna förbehålla sig ett visst belopp för umgänge med barnen.

De bidragsskyldiga föräldrar som hamnat i en skuldfälla, ofta på grund av nuvarande beräkningsregler för underhållsbetalningsskyldigheten får också svårt att umgås med sina

barn. I reglerna för utmätning ingår nämligen inget ekonomiskt utrymme för umgänge med barn som hon eller han inte bor tillsammans med. Umgängesresor, mat och så vidare är nödvändiga kostnader för den som ska kunna träffa sina barn och kanske ha dem boende hos sig ett antal dagar i månaden.

Det är orimligt att en skuld ska kunna näst intill omöjliggöra för barnen att ha kontakt med sin ena förälder. Därför vill vi ändra reglerna för förbehållsbelopp vid utmätning.

Förslag: Vårdbidrag till båda föräldrarna när de lever isär

Förslag:

- Vårdbidrag ska kunna beviljas barnets båda föräldrar då de vårdar barnet i respektive föräldrahushåll.

Vårdbidrag kan beviljas föräldrar som vårdar eller har merkostnader för ett barn med funktionsnedsättning eller sjukdom. Rätten till vårdbidrag bedöms utifrån det totala behov av särskild tillsyn och vård som barnet har när det bor eller vistas i hushållet. I dag kan endast en förälder beviljas rätt till vårdbidrag, oavsett om barnet bor helt eller växelvis i hushållet. Reglerna om vårdbidrag bör ändras så att de tar ökad hänsyn till att barnet kan bo eller vistas i mer än ett hushåll, och att barnets båda föräldrar i dessa fall kan vårda eller ha merkostnader för barnet.

Vårt förslag innebär att en förälder ska ha möjlighet att få vårdbidrag för de arbetsinsatser och merkostnader som behövs för att tillgodose barnets behov av särskild tillsyn och vård när barnet bor eller vistas i förälderns hushåll, oberoende av insatser för barnet i det andra hushållet. Förslaget är således *inte* att vårdbidraget ska delas lika mellan föräldrarna, detta skulle riskera att vara konflikt drivande.

Syftet är att öka förälderns förutsättningar att ta ansvar för vård och omsorg om barnet under den tid barnet bor eller vistas hos honom eller henne. Det gagnar också barnets rätt till en nära och god kontakt med båda sina föräldrar.

Förslagets närmare utformning vad avser nivåer och villkor behöver dock utredas vidare.

Förslag: Utred dubbel folkbokföring

Förslag:

- Reglerna för folkbokföring och för bidrag där folkbokföringen spelar roll ska ses över, med inriktningen att minska risken för konflikter mellan föräldrarna.

Det går inte att vara folkbokförd på två adresser, vilket gör att ett växelvis boende inte avspeglas i folkbokföringsregistret. Av alla särlevande föräldrar har cirka en tredjedel barn som bor växelvis, det vill säga barnet bor lika mycket tid hos vardera föräldern. Andelen barn som bor växelvis har ökat mycket kraftigt sedan 1980-talet, men det framgår inte i folkbokföringen.

En enkätundersökning som Försäkringskassan genomfört visar att för endast 60 procent av barnen med särlevande föräldrar stämmer folkbokföringen överens med var barnet mestadels faktiskt bor.¹⁴ ”) Detta är anmärkningsvärt eftersom de flesta analyser om hushållens

¹⁴ ”Fortsatt förälder – om ansvar, ekonomi och samarbete för barnens skull” (SOU 2011:51), sid 107

sammansättning och situation, bland annat vad gäller ekonomisk standard, baseras på barnets folkbokföring. Exempelvis överskattas antalet barn som bor med ensamstående mamma. I de allra flesta fall där folkbokföring inte överensstämmer med var barnet bor mest, bor barnen växelvis. I dessa fall underskattas sannolikt barnens ekonomiska situation då pappans ekonomi inte räknas med i statistiken.

Det finns en stark upplevelse av orättvisa i gruppen vars barn bor växelvis då de familjeekonomiska stöden betalas ut till den förälder som har barnet folkbokfört hos sig. Till viss del kan dessa problem lösas med våra övriga förslag, men inte fullt ut.

Att barnen bara är folkbokförda på en adress innebär också att brev från myndigheter, sjukvård, skola med mera normalt sett bara skickas hem till folkbokföringsadressen. Den andra föräldern riskerar att missa viktig information, och i värsta fall undanhåller en förälder information för den andra.

Vi anser därför att reglerna för folkbokföring och för bidrag där folkbokföringen spelar roll ska ses över med inriktningen att minska risken för konflikter mellan föräldrarna.